

Glazbeni život Zagreba početkom našeg stoljeća

Viktor Boić

(Svršetak)

Mons. dr. Kamilo Dočkal sastavio je takozvani kaptolski gudački kvartet u kom su sudjelovali pater Brixy (sekond), ing. Joanelli (viola) i prof. Šega (čelo). Dočkal je bio prva violina. U domu prim. dr. Čulumovića postojao je klavirski trio u kom je kćerka Lea svirala klavir, Ljera violinu, a sin Ljudevit čelo. U klavirskom kvartetu sudjelovao je ili kao viola sam otac ili dr. Ivan Herzog.

Kod dra. Draganca pa kod Maksa Olbricha i dra Ivana Herzoga također se je gajila komorna glazba.

U obitelji Mandl bilo je također mnogo uvjeta za komornu glazbu. Braća, Dragutin klarinetist, a Maks oboist, pripadali su među naše najbolje duhače, a sestra Irena je bila vrlo talentirana čelistica. U tu je kuću zalazio kao pijanist prof. Stanko Hondl.

U taj dom zalazio je i prijatelj braće flautist Mi-lovan Gavazzi a i pijanist prof. Stanko Hondl. Kao člano-vi tria (flauta, oboa i klarinet) Gavazzi i braća Mandl jednom zajedno su svirali sjedeći u Tuškancu. Zapazio ih je i slušao čelist Nikola Gagern i pozvao ih da dolaze u njegov dom gdje su neko vrijeme zajedno svirali u neobičnom kvartetu, (flauta, oboa, klarinet i violoncello).

Poznati su još i domovi Milke Gutschy Grünwald i obitelji Šulc gdje su se sastajali umjetnici i dobri amateri, pristaše komorne glazbe. Šulcova je žena bila odlična pijanistica, a u tu je kuću zalazio prof. Hugo Mihalović, također odličan pijanist, pa se je sviralo četveroručno.

Poznata pijanistica Anka Gvozdanović okupljala je u svom domu umjetnike i dobre amatere radi komornog muziciranja.

Osim Hüge Miholovića i Stanka Hondla bili su još poznati pijanisti ing. Rudolf Vrbanić, dr. Bogdan Njemčić i dr. Milan Majer, koji je kasnije osnovao Zagrebački trio.

Zagrebački srednjoškolci ljubitelji glazbe Oskar Smodek, Zeno Nöthig i Ivo Lipovčak sa svojim su profesorom Ljudevitom Šplaitom sastavili kvartet, koji je vodio Nöthig, sekond je bio Smodek, viola Lipovčak a čelo prof. Šplait.

U domu Dore Pejačević, poznate naše skladateljice i violinistice, sastajali su se naši umjetnici i ljubitelji glazbe radi komornog muziciranja.

Koncertni život

Odbor za unapređenje komorne glazbe (osnovan 1897.) mnogo je doprinio koncertnom životu u našem gradu.

Njegovi su osnivači bili Hermann Bollé, dr. Antun Goglia, Karlo Mihalović, Franjo Rumpl, Ernest Šulc i Robert Weiss.

Prvi koncert tog odbora bio je domaći kvartet Pick, Čermak, Lutz i Geiger.

Još 1900. bio je pozvan Češki kvartet, a nakon njega bilo je priređeno još niz komornih i orkestralnih koncerta.

Bili su to kvartet Hubay-Popper, Bečki kvartet Fitzer, Bruseljski kvartet, Ruski kvartet, Trščanski kvartet, kvartet Rosé iz Beča, pa zatim kvarteti iz Beča i Praga.

1918. bio je pozvan kvartet Waldbauer iz Budimpešte, a iste godine opet Češki kvartet kojom prilikom su nastupili u sekstetu Huml i Tkalčić.

Uz vrhunski trio Dohnany, Marteau i Becker bili su još pozvani Holandeski trio, Ruski trio i trio Bachmann iz Dresdena.

Orkestar bečkog koncertnog društva, Bečki Tonkünstler orkestar i Češka filharmonija bili su također pozivani od istog odbora. Odbor je priređivao i solističke koncerte. Sjećam se koncerta Jana Kubelika, Bronislava Hubermanna (koji je višeput dolazio), Willyja Burmestera, koji je kroz nekoliko godina dolazio u Zagreb.

Kubelik je vjerojatno došao u Zagreb poslije Amerike, jer mu je nakon koncerta crnac nosio violinu.

Originalan je bio Burmester koji je uvijek na fraku nosio orden Franje Josipa.

Od čelista sjećam se Pabla Casalsa, Jure Tkalčića i engleske umjetnice Harrison, koju je pratila sestra.

Od pijanista posjetili su Zagreb Emil Sauer, Alfred Grünfeld, Paul Baumgartner te Borovski i D'Albert.

Od pjevača se sjećam Lea Slezaka, koji je — mi-slim — gostovao dva ili triput. Član Madridske opere naš zemljak Josip Kašman posjetio nas je samo je-damput.

U svojoj posljednjoj sezoni odbor je priredio 4. IV 1918 kompozicijom veće Dore Pejačević. Izvedeni su bili gudački kvartet u F-duru i klavirski kvintet s prof. Stančićem.

Polovicom prvog desetljeća sjećam se gostovanja velikog ruskog zbora pod ravnanjem Slavjanskoga. Njegovi basi pjevali su kontra F, a solist je bio tenor Ivanov. Stari Slavjanski je također otpjevao jednu pjesmicu uz pratnju velikog mješovitog zbora.

Konac

Prošlo je preko sedamdeset godina otkako je naš grad imao između 50 i 60 tisuća stanovnika, a danas je to velegrad sa preko 700.000 stanovnika.

Mnogo je godina prošlo, a mnogo se je toga i promijenilo, a tako su se promijenile i prilike u našem glazbenom životu. U prvom i drugom desetljeću prilike su se bitno razlikovale od današnjih. Glazba, osobito takozvana ozbiljna, bila je pristupačna gotovo samo građanima intelektualnih, trgovačkih i obrtničkih krugova, čija su djeca imala mogućnost da posjećuju glazbene škole i tako steknu stanovitu glazbenu naobrazbu. Među radnicima bilo je članova pjevačkih i tamburaških društava.

Zabavne glazbe u današnjem smislu nije bilo. Vedrom odnosno zabavnom glazbom smatrala se je tada opereta, vesele skladbe i pjesme te narodne popijevke, a veselju je mnogo doprinosila tamburica, koja je bila daleko više poznata nego što je to danas. Đaci Glazbene škole nekad su se i u svoje slobodno vrijeme bavili pretežno ozbiljnom glazbom, a tako i kasnije u svom životu. Današnji se đaci glazbenih škola često prerano bacaju u vrtlog zabavne glazbe, što ide na štetu studija ozbiljne glazbe.

Neki od njih počevši rano sa zabavnom glazbom, ostaju dulje vremena na tom putu i kasno završavaju svoj studij, dok pojedinci ostaju vjerni toj glazbi i posvećuju joj se potpuno.

Danas imade mnogo pristaša zabavne glazbe među omladinom, ali i među starijima. Ozbiljna glazba u našem gradu kao i drugdje proživljava krizu u traženju nečeg novog, ali ipak imade mnogo sljedbenika koji često i rado posjećuju koncerte i druge priredbe poznatih i velikih skladatelja.

Za razliku od početka stoljeća, danas postoje u našem gradu daleko bolji uvjeti za glazbeni odgoj mladih ljudi. Niže i srednje glazbene škole pristupačne su svima, koji su željni glazbe, a Muzička akademija je tu da omogućuje pojedincima vrhunsko glazbeno obrazovanje. Za razliku od početka stoljeća, nakon prvog svjetskog rata pa kroz daljnjih pedeset godina glazbeni život Zagreba postaje sve intenzivniji i do danas je postigao veliki napredak.

Kao sin pijanistice rano sam pošao u Glazbenu školu HGZ-a, i to u vrijeme kad je Ivan Zajc bio ravnatelj.

Kao đak kroz devet godina imao sam prilike da upoznam život u toj školi, a također glazbena zbivanja u našem gradu. To me ponukalo da svoja sjećanja objavim.

Taj napis smatram prilogom poznavanju glazbenog života u ono vrijeme, a ne iscrpnom kronikom.

Sjećanje sam nadopunio podacima iz napisa dra Antuna Goglie, a neke osobne podatke imam iz Muzičke enciklopedije.

ZAGREBER MUSIKLEBEN AM ANFANG VON UNSEREM JAHRHUNDERT

Zusammenfassung

Die Städten Wien, Prag und Budapest waren gut bekannt im Musikleben Österreich-Ungarns, aber die Stadt Zagreb mit ihren 60.000 Einwohner war nicht nur im Lande sondern auch im slawischen Süden gut bekannt.

Grossen Verdienst für die Musikkultur haben sicher auch unser Musikverein und seine Musikschule

und Das Nationaltheater soweit es die Oper und die Operette betrifft.

Mitglieder der Gesangvereine waren viele Amateure, wo wir dabei auch einige Kirchenchöre und Choralisten unserer Kathedrale nicht vergessen dürfen. Zu jener Zeit war auch die Gesellschaft für kirchliche Musik »St. Cäcilia« tätig.

Kammermusik und verschiedenen Bestzungen in mehreren Häusern war ein Beitrag zur Musikkultur. Das ist ein Verdienst unserer Amateure (Streicher, Pianisten und Bläser).

Pianisten haben vierhändig und sogar achthändig gespielt.

In der Musikschule gab es schon während der Leitung der Direktoren (Herren Zajc, Dugan und Rosenberg-Ružić) gute Pianisten und Streicher als Lehrer. Genauso erfahren waren die Musiktheorie Lehrer. Die damaligen Mitglieder vom Operorchester waren Lehrer der Blasinstrumente.

Erzogen hat unsere Musikschule auch mehrere gute Lehrer und Künstler die im Lande genauso wie im Ausland bekannt wurden.

Nach einer Pause von sechs Jahren (1902—1908) wurde die Oper mit der Aufführung der Oper »Nikola Subić Zrinjski« von Ivan Zajc erneuert. Die Titelrolle sang der damalige Mitglied der Wiener Volksoper Herr Marko Vušković.

»Sloga«, »Kolo« und »Lisinski« sind die Gesangvereine die besonders zu erwähnen sind.

Unser Konzertleben war Dank dem Ausschuss für die Kammermusik immer gut entwickelt.

Dieser Ausschuss organisierte Konzerte bekannter Quartette, Trios, Orchester und Solisten.

Quartette: das Tschechische, Hubay-Popper, Wiener Fitzner, Brüsseler, Russisches, Triestiner, Rosé und Waldbauer-Kerpely.

Klavirtrios: Holändisches, Russisches, Pachman (Dresden) und Dohnanyi-Marteau-Becker.

Orchester: Wiener Tonkünstler, Wiener Musikverein, Tschechische Philharmonie.

Pianisten: Emil Sauer, Alfred Grünfeld, Paul Baumgarten, Borowski und D'Albert.

Violinisten: Jan Kubelik, Ondriček, Bronislav Hubermann und Willy Burmester.

Violonchellisten: Pablo Casals und Juro Tkalčić.

Der Tenorist Leo Slezak besuchte uns öfters aber der Bariton der Madrider Oper Herr Josip Kašman nur einmal.

Unterhaltungsmusik in ihrer heutigen Form gab es damals nicht. Heitere Musik war zu jener Zeit durch Operette, heitere Volks-, und andere Lieder vertreten. Tamburitza, unser Volksinstrument war auch oft vertreten.

Im ersten Dezenium besuchte auch Slavjanski mit seinem grossen Chor unsere Stadt.

AHLBORN visokokvalitetne elektronske dvo- i tromanalne orgulje s potpunim pedalom i klasičnom dispozicijom. Za prostorno-akustička rješenja obratiti se na HEFERER, Zagreb, Kačićeva 5.